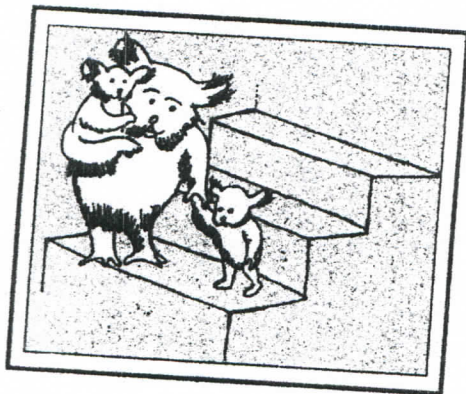

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Херсон - 2002

Ксерокопію завіряю:
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради

08.10.02

доцент В.В. Федяєва
доцент А.В. Бабік

Міністерство науки і освіти України
Херсонський державний університет

Психолого-природничий факультет
Кафедра дефектології

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І
ПРАКТИКИ СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Херсон – 2002

Ксерокопії завіряю:
Директор з наукової роботи
Секретар вченої ради
08.10.03

доцент В.І. Федяєва
доцент Л.В. Бабіє

Друкується за рішенням Органітету Всеукраїнської науково-практичної конференції, згідно з постановою вченої ради ППФ ХДУ від 26.11.2002 р.

Актуальні проблеми теорії і практики спеціальної педагогіки і психології. Збірник наукових праць. Херсон – 2002 р.

ISBN 966-7976-14-9

У збірнику вміщені статті, що написані за матеріалами наукових доповідей, зроблених на Всеукраїнській науково-практичній конференції "Актуальні проблеми теорії і практики спеціальної педагогіки і психології", на базі ППФ ХДУ від 14-16 листопада 2002 року

Редакційна колегія:

Чебикин О.Д. – д.п.н. академік АПН

Фомічова Л.І. – д.п.н. професор

Сагач В.Ф. – д.м.н., професор, чл. кор. НАН України

Вісковатова Т.П. – д.п.н., професор

Максименко Ю.Б. – д.п.н., професор

Хохліна О.П. – д.п.н., професор

Шмалей С.В. – к.б.н., доцент

Матвеева М.П. – к.п.н., доцент

Кулик В.Г. – директор ПМПЦ м. Херсона, дефектолог вищої категорії

Яковлева С.Д. – к.м.н., доцент (відповідальний редактор)

Усенко О.Р. – відповідальний секретар

Віддавництво "Терра"

ЗМІСТ

АПТАЗОВ Ф.С., СКИРДОВА Т.В., ПОПКОВА О.А. Функціональна асиметрія як проблема в дефектології	7
БАСИСТА Л.В. Формування в учнів допоміжної школи навичок усного та писемного мовлення	13
БОВА К. Антинаркотична робота з батьками учнів старших класів спеціальної школи	16
БУЗА І., ВЕРГЕЛЕС С., ЧИРКОВА М. Організація корекційного впливу на дітей з мовними вадами	19
БУЛАХОВА С.П. Психолого-медико-педагогічні аспекти корекційної роботи з учнями класів інтенсивної педагогічної корекції (ЗПР)	20
БУРЛАКА Н.В., ГРІНЄВИЧ Г.Л. Проблема виміня застосовувати граматичні знання в практичній діяльності учнями допоміжної школи	26
ВАЛБДАМІРОВА О.П., БЕРНАЦЬКА Л.В., КОРНЄЄВА А.І. Використання психодіагностичних методик в роботі психолога-практика з дітьми з порушеною сенсорикою	29
ВОЙТЕНКО В.Г. Діагностико-педагогічне забезпечення навчально-виховного процесу в спеціальній школі	33
ВОРОНА О.І. До питання про готовність дітей 6-річного віку до шкільного навчання	37
ГЛОБА О.П., ПОГОРЕЛОВ Г.І., ШТАНЬКО Р.М. Організація психолого-педагогічного супроводження вагітних та ранньої діагностики вад розвитку дитини	41
ГОГІДА Н. Практичні аспекти дослідження соціально-психологічного клімату в групі та колективах	43
ГРОЗА Є.П. Роль психологічної служби на різних етапах реабілітації людини з вадами слуху	46
ГУБАР С.Ю. Умови реалізації формування мовлення за принципом мовного спілкування	48
ЄРЬОМІНА О. Розвиток розумових процесів в учнів допоміжної школи при навчанні геометрії	51
ІВАНЬКОВА А.А., БИРЮКОВА Т.В. Організація і содержание коррекционных программ воспитания и обучения подростков со слуховой сенсорной депривацией	53
ЗАРІВНИЙ О.Г. Проблеми соціальної адаптації випускників спеціальних шкіл	57

вчений В.П. Яковлева
вчений Л.В. Басиста

рецензентів збірника:
Професор В.П. Яковлева
Професор Л.В. Басиста
28.10.02

ЗВЯГІНА І., ОНУФРІЄВА Н. Корекційна спрямованість спілкування з дошкільниками, хворими на церебральний параліч.....	61
КАЗАННІКОВА О., БОЧКОВСЬКА О. Тактика роботи вчителя за програмою корекції затримки психічного розвитку школярів.....	63
КАЗАННІКОВА О., КОРШУН А. Комплексний лікувально-педагогічний підхід до подолання заїкання.....	66
КАЗАННІКОВА Е.В., МЕЛЬНИЧЕНКО Т.А. Нарушение речи и коммуникативного поведения как диагностический критерий.....	68
КАЗАННІКОВА О., ПОЛІЩУК М. Особливості формування особистості дитини в алкогольній сім'ї.....	70
КАЗАНЧУК І., КНЯЗЕВИЧ Т., ПОЛІЩУК С. Проблема соціального становлення особистості у вихованні розумово відсталих школярів.....	72
КЕДРОВСЬКИЙ А. Б. Аналіз методів дослідження слуху у дітей.....	75
КОБЕЦЬ І.Г. Навчальне та виховне значення екскурсії при вивченні природознавства в допоміжній школі.....	77
КОВАЛЕНКО Т.В., ДАЩУК Р.А. Формування природознавчих уявлень та понять у розумово відсталих учнів.....	81
КОГАН О.В. Морально-правове виховання учнів старших класів допоміжної школи, як один з аспектів громадянського виховання.....	86
КОЗЛОВА О.М. Мислення і мовлення як показник онтогенетичного розвитку у підходах вікової психології та сурдопсихології.....	90
КОЗЛОВА С.С., ВЕДЕРНИКОВА Н.В. Особенности речевого развития детей с нарушением интеллекта.....	93
КОЛЕСНИК І.П., БОНДАР Є.О. Актуальні проблеми виховання дітей з недоліками слуху.....	95
КОНЬКОВ А.Н. Некоторые медико-педагогические аспекты проблемы умственной отсталости.....	97
КОРНЄЄВА А.І., ТІМОХІНА А. В. Виховання та навчання дітей хворих епілепсією.....	100
КОРНІЄНКО І., КОСТИНСЬКА В. Розвиток фонематичних процесів у дошкільників з вадами мовлення.....	103
КУЛИК В.Г. Стан та перспективи розвитку психологічної служби на Херсонщині.....	106
ЛАВРИКОВА О.В. Адаптація серцево-судинної системи у спортсменів академічного веслування при надмірних фізичних навантаженнях.....	112

ЛІСЯНА О., ПОПЕЩУК С. Вивчення особливостей мислення розумово відсталих школярів.....	115
ЛОБУРЕЦЬ М.І. Особливості розуміння глухими учнями основних моральних категорій.....	117
ЛЯШЕНКО О.О., ЛЯШЕНКО О.М. До питання оцінювання навчальних результатів школярів з особливими потребами у навчанні.....	121
МАГІНА Л.О. Дослідження лінгвістичної і методичної літератури, як теоретична основа розвитку усного зв'язного мовлення дітей з вадами слуху.....	123
МАРТИНЧУК О. В. Синонімія і антонімія в структурі вивчення дієслова в спеціальній школі для глухих дітей.....	125
МАТВЄЄВА М.П. Своєрідність розвитку особистості дитини-олігофрена в онтогенезі.....	129
МОМОТ Т. Логопедична допомога дітям з недоліками писемного мовлення.....	134
ОДІНЦОВА В.М. Формування у слаббучуючих старшокласників вмінь розв'язувати творчі задачі.....	137
ОНИЦЕНКО С., КОМАРЕНКО Н. Роль медико – генетичного консультування в профілактиці вроджених та спадкових вад розвитку ОРЕХОВА С.О. Проблемні питання роботи з дітьми та підлітками із девіантною поведінкою.....	143
ПАНИШЕВА О., БЕСПАЛЬКО А., НІКІТІНА Н. Корекційно-виховне значення розвитку зв'язного мовлення при його порушеннях.....	147
ПАХОМОВА Н. Активізація мовленнєвих здібностей дітей з нерівно вираженим загальним недорозвитком мовлення.....	151
ПОПЕЩУК С.В., ПАРХОМЕНКО Г.В. Соціальні фактори, що впливають на формування інтелектуальної недостатності.....	153
ПРИХОДЬКО Ю.О. Цінності та ціннісні орієнтації як критерії особистісного розвитку.....	155
DR IRMINA ZIOLO Postępowanie metodologiczne nauczyciela w procesie rozpoznawania przyczyn przyczyn przyczyn przyczyn.....	162
РЕВЕНКО С. Формування природничих понять у структурі інтелектуально-психологічного розвитку старших дошкільників і молодших школярів.....	167
РОМАНОВА О.І., БІРЮКОВА Т.В. Корекційні програми як основа особистісного розвитку.....	171

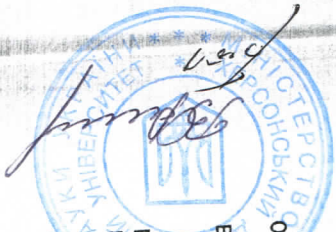
08.10.03

Рецензентка
 Тарасюк Л.В.
 Серпень 2003 року

рецензент В.І. Шевченко
 08.10.03

Керівництво завідувача:
Професор Ірина Іванівна
Професор Віктор Іванович

88.10.03

говетт В.І. Вергеск
говетт І.В. Вергеск

знань; намітити зовнішні і внутрішні системотворчі зв'язки, визначити провідні змістово-методичні лінії кожної теми, розділу, предмету в цілому. Педагог вишукує оптимальну структуру матеріалу, визначає таку послідовність і систему зв'язків (причинно-наслідкових, функціональних, просторових, родо-видових, логіко-змістових) між поняттями й іншими сегментами знань, які сприяють більш повному засвоєнню їх змісту та обсягу.

Формування природничого поняття – це складний цілісний психолого-педагогічний процес, компоненти якого в педагогічній практиці тісно переплітаються між собою. Проте свою функцію у забезпеченні засвоєння поняття вони виконують на окремих етапах його формування. На кожному з них домінує певний компонент: сприйняття, усвідомлення, осмислення, серед елементів якого є узагальнення і систематизація (Т.М.Байбара) [1]. Виділяють п'ять етапів формування природничого поняття.

1. Мотиваційна і змістова підготовка до засвоєння природничого поняття.

2. Організація чуттєвого сприймання предметів та явищ природи.

3. Організація розумової діяльності, спрямована на виділення істотних ознак поняття.

4. Узагальнення і словесне визначення суті поняття, позначення його відповідним терміном.

5. Введення сформованого поняття у систему знань. Значимим, що виділені етапи виконуються у чіткій логічній послідовності і для здійснення потребують прийомів учіння, які відповідають психологічній природі та конкретному змісту поняття. Викривим особливостям пізнавальних психологічних процесів у старших дошкільників і молодших школярів. Це, в свою чергу, зумовлює відповідні способи управління педагогом діяльністю дітей у процесі формування поняття і узагальнення знань.

Внаслідок установалення міжпредметних зв'язків у процесі роботи над поняттями поглиблюється зміст поняття та розширюється його обсяг. Це одна з важливих дидактичних умов, оскільки вона орієнтує педагога на актуалізацію і застосування дітьми знань з різних предметів і організацію переносу сформованих понять у нові ситуації, а також взаємовикористання загальних умінь і навичок для них, методів, прийомів і засобів навчання. Цьому сприяють такі методичні прийоми як пригадування, використання завдань і запитань на міжпредметній основі, доцільно в логічній послідовності поєднувати завдання на

- порівняння як засіб відкриття нових ознак предметів і явищ,
- використання аналогії як засобу встановлення подібності між об'єктами у ознаці,
- узагальнення істотних ознак предметів і явищ,
- встановлення функціональних, причинно-наслідкових, просторових, родо-видових зв'язків,
- доведення правильності власного судження і судження педагога, Рік ми бачимо, навчально-виховний процес має бути побудований

таким чином, щоб картина світу природи постала перед дитиною не як випадковий, клятишковий набір певних відомостей, а розгортався поступово і системно. Дослідження свідчать, що одержані дитиною розрізані знання так і лишаються на рівні констатації і аж ніяк не сприяють її розвитку, становленню пізнавальних інтересів, формуванню природничого поняття й узагальнень, які в подальшому дадуть змогу абстрагуватися від великої кількості об'єктів та явищ до їхньої сутності і формування цілісного погляду на світ. Тому ефективність досягнення мети буде залежати від сукупності дидактичних умов з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей пізнавальних психологічних процесів у старших дошкільників і молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства у початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Біда О. Формування природничих понять. // Початкова школа, 2000. - №7. – С.46 – 61.
3. Варахута О.М. Формування природничих понять в учнів початкових класів.// Початкова школа, 1999. - №5. – С.78 – 85.
4. Варахута О.М. Дидактичні умови формування природничих понять.// Початкова школа, 2000. - №8. - С.13 – 18.
5. Сак Т. Як подолати стійку неуспішність у процесі вивчення природничих понять. – Початкова школа, 2001. - №2. – С. 56 – 68.
6. Плохій З. Природа як пізнавальна цінність. – Дошкільнє виховання, 2001. - №6. – С. 34 – 43.

УДК 159.92: 376.3: 616.287

РОМАНОВА О.І., БІРЮКОВА Т.В.
Херсонський державний університет

КОРЕКЦІЙНІ ПРОГРАМИ ЯК ОСНОВА ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ

Людина – частина суспільства, і наскільки гармонійним буде співеіснування, залежить, переважно, від людини як особистості.

У цивілізованому суспільстві людям з вадами слуху (та взагалі людям із особливими проблемами) повинно бути гарантовано право та надані всі можливі способи для реалізації своїх здібностей та специфічних потреб, право вибору свого життєвого шляху.

Але, як буде реалізовувати себе у житті доросла людина, залежить від того, наскільки успішним було її навчання та виховання.

Завважимо, що чим раніше розпочато навчання та виховання, особливо це стосується глухих, тим кращі результати будуть отримані, ідея безперервної освіти (від молодшої групи дитячого садка до студентської групи) особливо актуальна саме для осіб з вадами слуху.

1. Врахування вікових особливостей;

Керівництво записано:
Професор вчитель психолог
28.10.03

вчителем В.І.Федеєва
вчителем М.В.Бабізі

2. Врахування індивідуальних особливостей;
3. Врахування взаємодій, що складаються у мікросоціумі глухих;
4. Врахування взаємодій між мікросоціумом глухих та сім'єю.

Звичайно, що разом із специфічними потребами та особливостями глухі мають і специфічні проблеми. Допомогу у розв'язанні цих проблем повинен надати практичний психолог, або соціальний працівник, що спілкується із глухими. Вчитель-предметник сконцетрований на особливостях викладання свого предмету, сурдоперекладач-дактолог - на тому, як найповніше і доступно перекласти на мову жестів інформацію психологічного мікроклімату групи, і формуваннями та розвитком рис особистості людини, готувати їх до соціального контакту з оточуючим світом, і зробити так, що враження від цього контакту були позитивними. Дослід показує, що разом із загальноосвітніми задачами, вихователю потрібно звертати увагу на формування у глухих дітей певних псеведіжових стереотипів (вміння розв'язувати різноманітні життєві, побутові ситуації, поводити себе у суспільстві). Індивідуальний підхід потрібен не тільки у відношенні рис особистості, але і у відношенні рівня розумового розвитку, підготовленості до навчання. Мета такого підходу - зробити освіту і виховання доступними для будь-якої дитини і наближеними до умов сучасного життя. Розв'язування цих глобальних задач не є прерогативою лише вихователя. Допомогу в цьому повинен надати практичний психолог у закладах освіти. Його роль не можна недооцінювати, бо вона є провідною у вирішенні цих питань [3,5].

Оптимальною моделлю психологічної служби у закладах освіти є система психологічного супроводження, коли психолог працює не тільки як "швидка допомога" у екстрених випадках, а систематично відстежує онтогенез кожної дитини на протязі усього періоду навчання. Для цього практичний психолог, що працює у спеціальному закладі повинен знати не тільки вікові особливості, а і враховувати риси особистості глухих людини (індивідуальні особливості та особливості, що сформувалися під впливом сенсорної та соціальної депривації).

Дитина, яка вперше прийшла у спеціалізований дитячий садок не є чистим аркушем паперу. В неї вже є певні риси стереотипи своїх батьків та близьких, звички, навички та навіть певна система цінностей. Саме від характеру виховання в родині залежить успішність адаптації до урочового закладу та перебування в ньому [2].

Перша заповідь для батьків, вчителів, вихователів дитини з вадами почуття або фізичного розвитку, це ставлення та вміння до неї, як до нормальної дитини (звичайно, враховуючи реальні можливості, Варіантами несправильного сімейного виховання є як гіперопіка (виховання по типу "кумира сім'ї", або, навпаки, жорсткої контролює регламентація "соціально-педагогічна занедбаність"). Слід відзначити, що деякі батьки свідомо обмежують контакти глухих дитини із чучими однопіттями. Вони намагаються захистити дитину від можливих образ, а самі тільки випльовують її із оточення, підкреслюють її вади.

Перехід дітей у спеціалізований заклад (дитячий садок або школу-інтернат) супроводжується загостренням психогенно-невротичних реакцій, що зумовлено різкою зміною звичного оточення та життєвого контактів потрапляють в колектив, де до них висувають серйозні вимоги. Це викликає підйом девіантних форм поведінки, виникнення психогенних реакцій активного або пасивного протесту у відповідь на перехід до урочового закладу [4].

Домашнє "органжерейне" виховання призводить до того, що первинні реакції протесту та опору змінюються на відчуття залежності та безумовної покори дорослих людей. Саме з цього витікає висока дисциплінованість, керованість у групах глухих дітей. Тільки з віком усвідомлення свого дефекту може привести до своєрідного відчуття провини перед батьками за свою фізичну ваду. У деяких дорослих відоносинах (така людина вважає суспільство винним у її вадах і намагається отримати виподу, якось підняти, переваги із свого погложення) [3].

Однією із особливостей людей з вадами слуху є підвищена емоційність, потреба у визнанні позитивній оцінці своїх рис характеру та діяльності від оточуючих. Принцип виховання, що полягає у відштовхуванні від позитивного, для глухих набуває особливого значення. Але тут потрібна "золота" середина, бо можна виховати людину із неадекватною завищеною самооцінкою. Неадекватна самооцінка часто веде до хворобливо підвищеної уваги до свого стану здоров'я. Образно кажучи, маючи один дефект, людина стеє помислювано, та шукає симптоми хвороби там, де їх немає.

Для осіб з вадами слуху характерним є те, що вони фіксують увагу на дрібних, несуттєвих деталях, не створюючи загальної картини явища. Це стосується не тільки стану здоров'я, а і ставлення до навчання, та життя взагалі. У світлосприйнятті глухих людини переважають процеси аналізу та дедукції над синтезом та індукцією [4].

Історично склалися уявлення про глухих, як про агресивних, підозрілих та злих осіб. Але досвід роботи з такими людьми свідчить про те, що рівень агресивності у глухих зараз не вищий за рівень агресивності повздатки чучючих у сучасному світі.

- Можна виділити два види агресивної поведінки:
1. Аутоагресія (спрямована на себе);
 2. Агресія спрямована на оточуючих.
- Звичайно, що сенсорна депривація є хронічною психотравмою. Але це проявляється у контакті із світом чучючих. В своєму мікросвіті, де глухих не відрізняється і не відчужає себе праша до інших він переживає досить комфортно. Але відносна ізоляваність від суспільства та основних носіїв інформації обмежує загальний розвиток особистості та призводить до появи певних емоційних реакцій від спостереження такої у дорослих [5].
- Враховуючи інтерес до даної тематики і прагнучи до збагачення її, наміри

Резолюція записано: Керівництво та викладачі роботи

08.10.03

Гочетт В.П. Прохорук
Гочетт Л.С. Прохорук

розпочато комплексне дослідження психологічних, психофізичних та фізичних особливостей дітей, підлітків та дорослих людей з вадами слуху. Це дослідження дозволяє визначити не тільки особливості початуючи роботу з цієї категорією людей ми вивчали їх особливості, шукали спільну мову, індивідуальний підхід до кожного. Маємо надію, що отриманий нами досвід буде корисним в роботі практичних психологів та соціальних працівників, спеціалістів, які займаються із глухими та приглухуватими людьми.

По-перше, як можна скоріше вивчити мову жестів та дактиль. Це підвищить ваш авторитет в очах глухих та допоможе знайти спільну мову. По-друге, контролювати свій емоційний стан, пам'ятаючи, що глухі відштовхуються від яких можна скоригувати поведінку та ставлення до оточуючих.

1. Необхідно проводити корекцію сенсорної депривації підлітків для покращення параметрів їх психічного здоров'я;
2. При корекції бажано використовувати рекомендації, щодо особливостей спілкування із глухими.

ЛІТЕРАТУРА

1. Босжик Р.М. Глухие и слабослышащие дети. - М., 1963. - С. 21-37, 48.
2. Босжик Р.М. Проблемы развития и типологии детей с нарушениями слуха. - В кн. Психология глухих детей. - М., 1971. - С. 7-13.
3. Власова Т.А. О влиянии нарушения слуха на развитие ребенка. - М., 1954. - С. 18-24.
4. Ковалев В.В. Психиатрия детского возраста. - М.: Медицина, 1979. - С. 274-285.
5. Коррекционное обучение как основа личностного развития аномальных дошкольников / Под ред. Л.П. Носковой. - М., 1976. - С. 53-62.

УДК: 376.33
Херсонська спеціальна школа-інтернат №29 для дітей з вадами слуху

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ

САРКІЗОВА С. П.
Збірник наукових праць

Нині спеціальна школа-інтернат є основною ланкою в системі освіти дітей з вадами слуху. В Херсонській спеціальній школі-садку-інтернаті №29 для дітей зі зниженим слухом першою ланкою є дошкільна освіта. Наявність дошкільних груп при школі-інтернаті дає можливість забезпечити доступність у навчанні дітей та посилює відповідальність педагогічного колективу за якість їхньої підготовки до навчання у 1-му класі.

Водночас існує проблема своєчасного виявлення та обліку дітей зі зниженим слухом з метою надання раннього корекційної допомоги. Треба суттєво поліпшити взаємозв'язок медико-педагогічних дій щодо раннього виявлення дефекту та організації навчання в спеціальному закладі. Потребують вчасної кваліфікованої допомоги сім'ї, в яких перебувають такі діти.

Заслужують на увагу і діти дошкільного віку, що мають складні вади апарату тощо, для яких необхідне диференційоване навчання. В цьому році було проведено комплексне обстеження навчання. В цьому системі дітей нашого закладу. Електрокардіограми показали, що в цьому мають зміни, характерні для невротичного стану серцево-судинної синусу аритмію, 35% - тахікардію 5% - брадикардію, що діти мають порушення перевага ангіостонічних змін. У цілому у дітей порушення механізмів адаптації серцево-судинної системи, 69% - незадовільна адаптація, 24% - зрив механізмів адаптації.

Першочерговою проблемою у спеціальному закладі є оснащення груп, кабінетів спеціальною апаратурою, медичними обладнаннями, комп'ютерним забезпеченням. Наш заклад недостатньо забезпечений новою, якісною, сучасною звукоапаратурою. Більшість обладнанням, забезпечені індивідуальними слуховими апаратами 20% дітей, а 38% дітей не мають жодного слухового апарату.

Практики і науковці прийшли до висновку, що спеціалізовані школи зможуть якісно виконувати свої завдання з ілюктиву слухового слуху, сприйняття та мовлення тільки за умови забезпечення всіх рівнів якісною звукоапаратурою та мовлення тільки за умови забезпечення всіх рівнів якісною звукоапаратурою. На етапі дошкільної освіти важливо використовувати спеціальні методи формування особливості дитини у вихованні, від розв'язання якого залежить результати навчання у виховної роботи в спеціальних школах. Наступною ланкою в системі освіти в спеціальній школі є спеціальна школа-інтернат. Дослідження цієї ланки спеціальною комісією С. П. Саркізової

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ
СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Відповідальний за випуск Яковлева С.Д.
Технічний редактор Вишемирський В.С.

Підписано до друку 22.11.2002 р. Здано до друку 25.11.2002 р.
Формат 60×84
Папір офсетний. Умовних друк. арк. 14,75
Тираж 300 шт.

Видавництво "Терра"

Ксерокопії завіряю:
Проректор з наукової роботи
Секретар вченої ради
А.Ю.ДЗ

доцент В.А. Федяєва
доцент Л.В. Бабіє